

IMAJISM HARAKATINING VUJUDGA KELISH TARIXI

Jo‘rayeva Mehriniso Jasur qizi

Buxoro Davlat Universiteti magistraturanti

Annotatsiya: Ushbu maqolada zamonaviy adabiyotda paydo bo‘lgan imajism she‘riyati vujudga kelish tarixi hamda ushbu she‘riy oqimni vujudga kelishiga o‘z hissasini qo‘shgan ijodkorlar haqida ma‘lumot berilgan

Kalit so‘zlar: imajism, modernizm, she‘riy oqim, antologiya, ozodlik hissi

Imajism - modernizmning bir yo‘nalishi bo‘lgan, mavhumlikni aniq tafsilotlar bilan almashtirishni maqsad qilgan she‘riy oqim bo‘lib, ushbu oqim Britaniya va Amerika Qo‘shma Shtatlarda 1909-1917 yillar oralig‘ida rivojlandi. Imajism, modernistik harakatning bir qismi hisoblansa-da, ammo XIX asr Viktoriya davri she‘riyatining axloqiy ohangi hamda sentamentalizm shaklini mutlaqo rad etgan oqim hisoblanadi. Imajist shoirlar o‘z ijodida modernistik ijodkorlarning ko‘plab manbalardan foydalangan holda o‘zlarining yangi she‘riy ifodalarini yaratishdi.

Davrning ta‘siri tufayli, imagistlar ijodida qofiya qoidalari ahamiyatga ega bo‘lmagan va erkin she‘r bilan ijodini boyitgan fransuz simvolistlarining ishlari bilan yaqindan qiziqishgan. Imajistlarning bitta oddiy tasvirga e‘tibor qaratishida Yapon haiku she‘riyatining qadimiy shaklining ta‘siri katta bo‘lib, Yunon va Rim mumtoz she‘riyati ba‘zi imagism yozuvchilarning yuqori saviyadagi ijod na‘munalarini yaratishida ilhom manbai sifatida xizmat qilgan.

Ezra Pound imajismning asoschisi sifatida qayd etilgan bo‘lsa-da, bu harakat birinchi marta ingliz faylasufi va shoiri T. E. Hulme tomonidan ishlab chiqilgan g‘oyalarga asoslangan. Pound ushbu she‘riy oqimda kam ijod qilgan bo‘lishiga qaramay, uning g‘oyalari Ezra Poundni yangi harakatni tashkil etishga ilhomlantirdi. U 1908 yilda she‘riyat tili mutlaqo aniq, hech qanday ortiqchalikka yo‘l qo‘ymasligi kerakligi haqidagi fikrlarni bildirgan. Hulme o‘zining “Romantizm va klassisizm”

maqolasida she'riyat tili “vizual jihatdan aniq ... She'rdagi tasvirlar shunchaki bezak emas, balki uning mohiyatidir” deb yozgan edi

Pound Hulmening she'riyat haqidagi g'oyalarini soddalashtirgan. 1912 yilda, Hilda Doolittle bilan birgalikda o'tkazilgan yig'ilishda, Pound imajismni adabiy termin sifatida ilk bor qo'llagan. Pound “Germes yo'llari” (Hermes of the ways) she'rini o'qib chiqqandan so'ng, ba'zi o'zgarishlar kiritishni taklif qilgan. Hilda Doolittleni “H.D. Imagiste” deb nomlab, o'sha yilning oktyabr oyida “She'riyat”(“Poetry”) jurnaliga chop etishga yuboradi. O'sha yilning noyabr oyida Poundning o'zi Hulmening to'liq she'riy asarlarini nashr etganda birinchi marta bosma nashrda “Imagiste” atamasini ishlatgan.

Pound imajismni “bir lahzada aqliy hamda hissiy uyg'unlikni taqdim etuvchi hodisa” deb ta'riflaydi. Uning etirofiga ko'ra: “Bu shunday “Hodisa” ki, uning bir zumda namoyon bo'lishi to'satdan ozodlik hissini beradi; vaqt va makon chegaralaridan ozodlik hissi; biz eng buyuk san'at asarlari oldida boshdan kechiradigan misli ko'rilmagan ulg'ayish hissi”. 1913 yil mart oyida “She'riyat” (“Poetry”) jurnali nashriyotida “Imajistlar amal qilishi kerak bo'lgan qoidalar” ruknida ushbu she'riyatning o'ziga xos qonun-qoidalari nashr etildi. Unda imajist shoir F. S. Flint Poundning so'zlaridan iqtibos keltirgan holda, imajism she'riyati tamoyillarini belgilab bergan:

I. Subyektiv yoki ob'ektiv jihatdan bo'lishiga qaramasdan "narsa" ga bevosita haqqoniy munosabatda bo'lish;

II. Tasvirda mavhumlikka yo'l qo'yimaslik;

III. Ritmda esa metronom ketma-ketligida emas, balki musiqiy iboralar ketma-ketligida urg'u berish.

1914-yilda Pound tomonidan yig'ilgan va tahrirlangan Des Imagistes (Uilyam Karlos Uilyams, Richard Aldington, Jeyms Joys va boshqalarning asarlarini to'plami) antologiyasi nashr etildi. Biroq, o'sha yilning bahoriga kelib, oqim a'zolari o'rtasida guruhni boshqarish va nazorat qilish bo'yicha tortishuvlar boshlandi. Natijada, Amy Lowell harakatga rahbarlikni o'z zimmasiga oldi va 1915-yildan

1917-yilgacha “Ba’zi imajist shoirlar” deb nomlangan uchta antologiyani nashr etdi. 1917-yilga kelib, hatto Lowell ham harakatdan uzoqlasha boshladi, uning tamoyillari oxir-oqibat kengroq modernistik harakatga singib ketdi va XX asr davomida shoirlarga ta’sir qilishda davom etdi.

Pound ijodidagi “Metro stantsiyasida” she’ri ko’p hollarda imajism she’riyatining asl namunalardan biri sifatida tilga olinadi. Pound boshqa modernistik usulga o’tganida, Army Lowell imajismda yetakchilikni o’z zimmasiga oldi. Namuna sifatida uning “Lilacs” hamda “Pattern” she’rlarini aytish mumkin.

Boshqa ahamiyatli imajist shoirlar qatoriga Hilda Dulittleni ham tilga olish mumkin, uning “Dengiz lolalari” (“Sea Poppies”) she’rida yapon yozuvchilarining ta’siri yaqqol ko’zga tashlanib turadi. Bundan tashqari, uning “Oread” nomli she’ri eng mukammal she’r sifatida tilga olinadi. Richard Aldington ham imajist shoir sifatida e’tirof etilgan ilk shoirlardan biri bo’lgan va “Urush tasvirlari” to’plamida Birinchi jahon urushining eng qizg’in tasvirlari mavjud deb hisoblanadi.

Xulosa qilib shuni aytish joizki, zamonaviy adabiyotni imajism she’riyatisiz tassavvur qilish mushkul chunki ushbu she’riy shakl o’zining takrorlanmas xususiyatlari, hayotni real hamda haqqoniy ko’rsatish orqali ko’pchilikni etiborini qozongan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Ayers, David (2004). H. D., Ezra Pound and Imagism, in *Modernism: A Short Introduction*. Blackwell Publishers.
2. Pound (1918). "A Retrospect". Reprinted in Kolocotroni et al. (1998), p. 374
3. <https://poets.org/text/brief-guide-imagism>
4. <https://www.encyclopedia.com/literature-and-arts/literature-english/american-literature/imagist>